

שבת

חזל החודש: דלי | שבט החודש: יוסף (המייצג את אפרים ומנשה)
אבן החושן של החודש: שוהם

שָׁבַט קיבל את שמו משם החודש הבבלי שָׁבַט, שמשמעותו היא אולי "להכות" (בדומה ל"שָׁבַט" בעברית, שמשמעו שרביט או מקל המיועד להלקאה), ואולי הדבר קשור בגשם המצליף בחודש זה.

כוונה לשבת

לו נהיה "כַּעַץ שְׁתוּל עַל פְּלִגֵי מַיִם" (תהלים א, ג);
 לו נָתַן פְּרִי בְּעֵתוֹ וְעָלְנוּ לֹא יָבוּל וְכָל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ (שם);
 לו נִחְמַל עַל כָּל שְׁנֵזֶרַע, גָּדַל וּמִבְּקֶשׁ חַיִּים;
 לו תִּמְשִׁיחַ הַחֲמֵלָה הַזֹּאת וְתִמְשִׁיחַ לְאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ;
 לו נִכְיָר בְּכָאֵב וּבַפֶּחַד שֶׁל כָּל בְּאֵי עוֹלָם, נִרְבֶּה טוֹב וְנִהְיֶה בְּרָכָה;
 לו נִזְכָּר בְּכָל עֵת, כִּמְהָ נְאִים וּמְשֻׁבָּחִים הֵם מַעֲשֵׂי הַבְּרִיאָה;
 לו נִדַּע, שְׂאֵם נְהַלְקֵל וְנִחְרִיב, חֲלִילָה, אִיו מִי שִׁיתְהוּ אֶחְרִינוּ.

בשערי שבת

השקדיות בצדי הדרכים הלובשות שמלות לבנות חגיגיות והחממה שמפציעה בחורף הישראלי הן קדימון לאביב שמעבר לדלת. החורף עדיין כאן אבל הימים ממשיכים להתארך, הלילות להתקצר, והשקדיות ללבלב. כשהירח יתמלא, נחגוג את ראש השנה לאילנות. ט"ו בשבט מזכיר לנו שכולנו, אנשים, בעלי-חיים וצמחים, הננו חלק מהבריאה וכולנו זקוקים לחסד. שבט הוא חודש של שירה, שירת העשבים והטבע, שירת המשפחה (בשבט חל יום המשפחה) וגם שבת מיוחדת יש בה, שבת שירה, שבה אנחנו קוראים וקוראות שתיים מהשירות הגדולות של קדמונינו – שירת הים ושירת דבורה.

העיון הראשון בפרק עוסק בגלגוליו של ט"ו בשבט ובצמיחתו מאז הופיע על במת לוח השנה ועד ימינו-אנו; עיון שני מעורר שאלות על טיב הקשר שלנו לארץ ישראל ולאדמה שעליה אנו חיים, דרך המנסרה (הפריזמה) של ט"ו בשבט; עיון שלישי מזמין לבחון את היְכָלָה (פוטנציאל) האקולוגית-סביבתית של החג; עיון רביעי קושר בין ט"ו בשבט החורפי לט"ו באב הקיצי המחלקים את השנה לשני חלקים שווים; עיון חמישי עוסק בשירה ובהקשר העברי-ישראלי שלה, שהרי במהלך שבט אנו מציינים את "שבת שירה"; יום האם, שהפך להיות יום המשפחה, מצוין בסוף חודש שבט, ובו מתמקד העיון השישי. שירת החודש, "פתחו את השער" של קדיה מולודובסקי, מזמינה אותנו לחגוג את המשפחה והמשפחתיות ולהרהר במשמעה של המשפחה היהודית בימינו. בתפילת החודש באה סדרת תפילות מיוחדות שכתבה הרבה חיה בקר-רואן במיוחד לכבוד יום המשפחה.

שירת החודש

פתחו את השער / קדיה מולודובסקי
(נוסח עברי פניה ברגשטיין)

פתחו את השער, פתחוהו רחב,
עבור העבר פה שרשרת זקב:

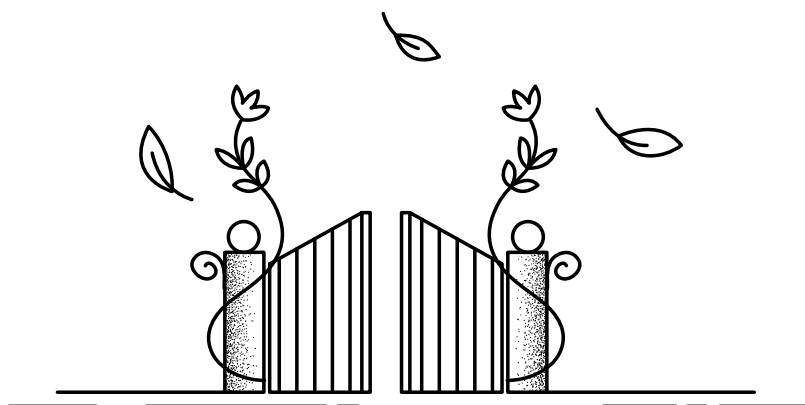
אבא
ואמא,
ואח
ואחות
וחתן וכלה
במרכבת קלה.

פתחו את השער, פתחוהו רחב,
עבור העבר פה שרשרת זקב:

סבא
וסבתא,
ודוד
ודודה
ונכדים וננינים
במרכבת פנינים.

פתחו את השער, פתחוהו רחב,
עבור העבר פה שרשרת זקב:

אגס
ותפוח,
ודבש לקוח,
ורקיק צהבהב
על צלחת זקב.⁷⁶

בראשית היה הריקוד בגן הילדים. לצלילי האקורדיון עברה לה שרשרת הזהב, כלומר אנחנו הילדים, זוגות-זוגות, אוחזים ידיים תחת עינה הבוחנת של הגננת, שהשגיחה שה"שער", כלומר שני הילדים הגבוהים בגן, אשר פתחוהו רחב, לא יחמוד לצון, וילכדו את אחד הזוגות שעבור עברו בו בשרשרת זהב. הגננות של ילדיי לא הרבו לשיר את השיר הזה בגן, שכן הופיעו שירים חדשים ודחקו את הישנים. ואולי זו דרכו של עולם, אבל השער עודנו פתוח לסבא ולסבתא, לדוד ולדודה, לנכדים ולנכדות, לנינים ולנינות ולכל דורותינו שהלכו בדרך לפנינו ובדרך שאנחנו סוללים לצאצאינו שלנו. בחודש שבט נציין את יום המשפחה: את המשפחה הגרעינית שבבית הראשון; ואת המשפחה הרחבה והרב-דורית שבבית השני, היא "שרשרת זהב" שלא תינתק העוברת לה במרכבה הפלאית מן העבר אל העתיד. השיר קורא לפתוח את השער לרווחה ויבואו בו משפחות רבות, משפחה-משפחה ודרכה, אורחותיה ומנהגיה.

את השיר כתבה המשוררת קדיה מולודובסקי
ביידיש (עפנט דעם טויער), והוא פורסם
לראשונה בשנת 1946. את המנגינה הידועה
הלחין נחום נרדי לנוסח העברי דווקא.

עפנט דעם טויער / קאדיע מאָלאָדאָווסקי

עפנט דעם טויער
עס וועט דאָ דורכגיין אַ גאָלדענע קייט
דער טאַטע
די מאַמע
דער ברודער
די שוועסטער
חתן-פּלה אין מיטן
אויף אַ גאָלדענעם שליטן
עפנט דעם טויער.

עס וועט דאָ דורכגיין אַ גאָלדענע קייט
דער זיידע
די באַבע
דער פעטער
די מומע
די אייניקלעך אין מיטן
אויף אַ גאָלדענעם שליטן
עפנט דעם טויער.

עס וועט דאָ דורכגיין אַ גאָלדענע קייט
באַרנעס
און עפל
און האָניק אַ טעפל
און אַ לעקער אַ געלער
אויף אַ גאָלדענעם טעלער.

